

DE BEOEFENING DER HYGIËNE AAN DE HOOGESCHOOL wordt door VON PETTENKOFER (zie pag. 170) onder het opschrift: *Ueber Hygiene und ihre Stellung an der Hochschulen* uiteengezet en daarbij over het nut en het doel der oprigting van zoogenaamde Hygiënische Instituten of Laboratoria ongeveer op de volgende wijze gesproken. Het is meer dan tijd dat de hygiëne daar waar het de oplossing van een practisch vraagstuk geldt, die beantwoording door het experimenteete onderzoek moet trachten te verkrijgen en het is onmiskenbaar waar, dat de gelegenheid daartoe alleen in de werkzaal van het Laboratorium kan verstrekt worden. Tot heden toe vormt zich echter dienaangaande nog menigeen een uiterst bekrompen begrip. Men verkeert nog altijd in de meening, dat hoogstens het verrigten van eenige water-analyses, het opsporen van het bederf of van de vervalsching van deze of gene voedingsstof, de reactie op een mogelijk arsenik-gehalte van een behangselpapier of kleedingstuk, of de beantwoording van deze of gene medico-forensische vraag, voorwerpen van onderzoek in het Laboratorium kunnen uitmaken. Het Beijersche Cultus-Ministerium redeneerde op dezelfde wijze en trad slechts schoorvoetend tot de toewijzing der gelden voor de oprigting van een Hygiënisch Institut, toe. Men heeft er tot dusverre nog weinig ernstig aan gedacht, dat de Medicinalpolizei, wil zij in hare handelingen niet van willekeur of lichtzinnigheid beschuldigd worden, een waren en wetenschappelijken grondslag voor haar ingrijpen in het doen en laten der burgerij moet trachten te verkrijgen, en dat het experiment alleen in staat is haar in casu den waren weg te wijzen. Het vraagstuk over de bepaling der vochtigheid van gebouwen, in verband met het al of niet verleenen van den „polizeilichen Wohnungskonsent“, hetgeen tot dusverre slechts door het bekloppen, bevoelen of besnuffelen der muren of op grond van andere soms geheel subjectieve bevindingen pleegde beantwoord te worden, werd door Dr. GLASGEN's onderzoekingen in den 10den Band van het *Zeitschrift für Biologie* eerst op wetenschappelijke wijze in het Laboratorium behandeld. Door zijne methode is zoowel de bepaling van het quantum van het vrije water van een of ander muurwerk als van hetgeen in het kalkhydraat gebonden is en aan welks vrijwording onder den invloed van het koolzuur de vochtigheid van het nieuwe perceel vaak ten onregte geweten wordt, mogelijk gemaakt. Dr. WOLFFHUGEL's waarnemingen wezen in verband hiermede nog onlangs op het merkwaardige feit, dat in een meer dan honderdjarig gebouw in alle kamers eene grootere vochtigheid dan in sommige door de politie juist daarom voor nog onbewoonbaar verklaarde nieuwe perceelen, kan heerschen. De pastoor van een in dit geval bedoeld honderdjarig Pfarrhaus had op grond van zijn aanhoudend sukkelen en van dat zijner beide aan morbus Brighthii overleden voorgangers sua sponte een onderzoek naar den fysieken toestand van het gebouw uitgelokt. De onderzoeking leerde een abnormaal hoog watergehalte in het muurwerk van alle kamers en in enkele zelfs een gehalte van 18 pCt. vrij water kennen, terwijl GLASGEN in een nog ledig nieuw gebouwd schoolgebouw een gehalte van vrij en gebonden water te zamen van slechts ongeveer 11 pCt. aantrof. Het is dus zeker dat de Sanitätspolizei zich niet meer door het gevoel of door de neus in hare uitspraak over het al of niet gezonde van een gebouw mag laten leiden of misleiden, maar bij de ervaring en de wetenschap van den hygiënischen Physioloog behoort te rade te gaan. Menige gemeente wordt voor de oprigting en inrigting van kerkhoven vaak tot het brengen van enorme offers gedwongen, zonder dat men ooit de vraag stelde, welke stofwisseling dan eigenlijk op een kerkhof pleegt plaats te grijpen, maar eenvoudig ieder kerkhof in concreto als der openbare gezondheid nadeelig, veroordeelt. Dr. CRÜGER houdt zich met het onderzoek van hetgeen met de rottende aan den bodem toevertrouwde organische stof plaats grijpt, en op wat wijze hare ontbinding of omzetting den omgeevenden dampkring be-

zwangert, onledig, terwijl Dr. FLECK te Dresden reeds over dit onderwerp in zijn *Jahresbericht* belangrijke mededeelingen deed. Van de verontreiniging der lucht van het woonhuis door de uitwasemingen van retiraden en secreetkuilen, waartegen de „Sanitätspolizei aller Länder mit Vorliebe jetzt zu Felde zieht”, heeft men tot dusverre niet veel meer aangetoond, dan dat zij stinken en ons koperwerk doen aanslaan en berust de eenige waarneming op hetgeen voor ieders neus en oog toegankelijk is. In verband hiermede trachtte Dr. ERISMANN onder PETTENKOFER's leiding, door het onderzoek van het quantum dat zich uit een mengsel van urine en faeces, aan ammoniak, zwavelwaterstof, koolzuur en andere vluchtige koolstofverbindingen, in de omgevende lucht verspreidt, den wetenschappelijken en waren weg te bewandelen. Zijne onderzoekingen leerden tot dusverre reeds dat een secreetkuil per kub. meter inhoud binnen 24 uren 1 kilogram der genoemde verbindingen aan de lucht afgeeft en eene kuil van 18 kub. meters inhoud aan een of ander groot en door velen bewoond perceel (Zinshaus) dagelijks haar gelijk volumen van gassen en dampen (meer dan 700 kub. meter) in het huis verspreidt. In verband hiermede werd ook door ERISMANN de waarde der verschillende desinfectia met het oog op de vernietiging dier uitwasemingen, het onderzoek naar de hoeveelheid zuurstof door de verrotting aan den dampkring ontleend, aan de ervaring getoetst. De geheele zaak der desinfectie behoort grondig onderzocht en door het onderzoek in het Laboratorium tot helderheid gebracht te worden. Het geld, aan de desinfectie alleen te München bij de jongste cholera-epidemie besteed, zoude eene voldoende som voor den opbouw van minstens een paar hygiënische Laboratoria geleverd hebben. Nog nimmer werd er zoo langdurig en zoo lang vooruit gedesinfecteerd als in de gevangenis te Laufen aan den Salzach en nog nimmer werd er in Europa een heviger uitbreken der ziekte als juist dáár in December 1873 waargenomen. Het is bekend dat München in dat jaar door twee cholera-epidemiën, eene in den zomer en eene in den winter, geteisterd werd. Gedurende de eerste epidemie was de desinfectie voor de cholerahuizen verplichtend, voor de overigen slechts facultatief. Een aanvankelijk beperkt blijven der epidemie scheen voor het nut der desinfectie te spreken. Bij een hernieuwd optreden der ziekte in November werd de desinfectie van alle perceelen „ausnahmslos und zwangweise” toegepast, terwijl de cholera des ondanks even onafhankelijk van de desinfectie als van het koudere jaargetijde, hare verwoesting voortzette. De politie kon niet anders dan hare verordening medebragt, handelen. Zij was nu eenmaal tot werkdadigheid geroepen, zij speelde haren rol af om bij eene volgende gelegenheid wederom op dezelfde wijze op te treden. Op de sanitaire Conferentie te Weenen was de desinfectie meer een woord en „ein frommer Wunsch” dan eene „Sache”. Zij werd in beginsel gehuldigd, maar hare practische toepassing aan iedere Regering vrijgelaten. De Conferentie deed volgens PETTENKOFER niet veel meer dan te besluiten dat ieder cholera-zieke moest genezen worden, terwijl zij de keuze van het middel aan iederen medicus vrij liet. Indien men zijne gedachten den vrijen loop gunt, zoo is op het gebied der hygiëne nog een onmetelijk veld voor den arbeid geopend. De gesteldheid van het woonhuis, de kleeding, de voeding enz. enz., dat alles vormt nog een onderwerp van noodzakelijke studie. „Vor meinen Augen wimmelt es, volgens PETTENKOFER's woorden, von Arbeit, die erst gethan werden muss.” Het hygiënisch Institut is de plaats waar daarvoor eene ordelijke en grondige bewerking geopend is. Hoe meer daar gearbeid wordt des te minder zal er in het groot „Sanitätspolizeilich experimentirt”, maar degelijker, goedkooper en nationaal-oconomischer gehandeld worden.

Dr. J. HANLO.

